

Mit csinálunk rosszul?

A karizmatikus mozgalmak kihívása

A pünkösdisták, a karizmatikusok és az „evangéliumi” (fundamentalista) mozgalmak egészen az 1990-es évekig kizárólag szektáknak számítottak a római katolikus egyház szemében – olyan szektáknak, amelyek érzelmi hangsúlyú és médiahatékony módszereikkel különösen sikeresek a vallási lehetőségek új piacán. Időközben változott ez a felfogás. A hagyományos keresztény egyházak árnyaltabban látják az új vallási mozgalmakat: erőteljes növekedésük kritikus kérdéseket vetett föl saját hiányosságaikkal kapcsolatban, és ez az *Egység Pápai Tanácsának* nagyobb párbeszéd-készségét is eredményezte.

A pápai tanács elnöke, *Kurt Koch* svájci bíboros szerint egyfelől teológiai és lelkipásztori kihívásról van szó, másfelől ő részben olyan felekezeti csoportokat lát bennük, amelyek minden ökumenikus törekvést megtagadnak abból fakadóan, hogy elutasítják a hagyományos egyházakat.

Mindenesetre az új mozgalmak erős növekedése abszurdá teszi azt a széles körben elterjedt felfogást, hogy a világszerte terjedő elvilágiasodás a vallások eltűnéséhez vezet. „Az ár minden csónakot megemel”: *Philip Jenkins* amerikai vallásszociológus ezzel a képpel írta le az új egyházak gyors növekedését azon a konferencián, amelyet a német katolikus püspöki kar rendezett meg, mégpedig Rómában. A helyszín megválasztásával azt akarták megmutatni, mennyire fontos a Vatikán számára az említett mozgalmak erőteljes térhódítása mindenekelőtt Latin-Amerikában és Afrikában, de nem csupán ott.

A karizmatikus egyházak terjeszkedésének következményeként már nem világos az ökumené célja, panaszkodott *Kurt Koch*, a Vatikán „ökumeneminisztere”, de tudatosan került az új mozgalmakkal kapcsolatosan az általánosítónak negatív ítéleteket. *A II. Vatikáni Zsinat* után a katolikus egyház törekedett a keresztények látható egységének megteremtésére, protestáns részről ma inkább a különböző egyházakként való, kölcsönös elismerésről van szó, mondta, és hozzátette: „Az új mozgalmak pedig radikalizálják ezt a kérdést.”

Christoph Raedel protestáns ökumené-szakértő számára a római konferencia annyiban adott pozitív jelzést, hogy azon nem történt „semmitféle kioktatás”.

Protestánsok és katolikusok inkább egyetértettek *Kurt Koch*tal és az általa idézett *Margit Eckholt* teológusnővel abban, hogy a karizmatikusok „a ke-

resztény mivolt negyedik alapformáját” jelentik – a katolikusok, a protestánsok és az ortodoxok mellett, és ez a forma a régi egyházak „pünkösdzizálódáshoz” vezet, tehát oda, hogy a Szentlélek jelentőségét hangsúlyozó pünkösdi egyházak hatással vannak rájuk. Például Afrikában a hagyományos egyházak istentiszteletein is megjelennek karizmatikus elemek.

A pünkösdi egyházak, az „evangéliumiak” és a karizmatikusok jelenleg világszerte mintegy 400 millió tagot számlálnak. Ez több mint a harmada a katolikusok számának. *Kurt Koch* ezért – tekintettel arra, hogy sok hívő vándorol el az új mozgalmakba – nyíltan önkritikára szólította föl a katolikus egyházat: „A katolikus egyháznak föl kell tennie magának a kérdést: Mit csinálunk rosszul, miért hagyunk el minket a hívek?” A konferencia résztvevői a paphiányt jelölték meg a hagyományos egyházak fő hiányosságaként, mindenekelőtt a változatlanul katolikus meghatározottságú Latin-Amerikában. Másfelől úgy tűnik, hogy a hagyományos egyházak nem találnak igazi választ a számos migráns, illetve a városokba áttelepülő vidéki népesség kínos élethelyzetére.

A pünkösdi és karizmatikus egyházak viszont erős közösségi és családi élményt nyújtanak azoknak az embereknek, akik elveszítették gyökereiket, a régi vallási hagyományokat, ráadásul a kielégítő szociális struktúrákat nélkülöző országokban olyan orvosi szolgáltatásokat kínálnak, amelyek különben sokak számára elérhetetlenek lennének.

Ugyanakkor az új egyházak sokszor nemcsak túlvilági boldogságot hirdetnek, hanem már ebben az életben is anyagi jólétet ígérnek. A nyugati megfigyelők számára először meglepően csengenek azoknak a vizsgálatoknak a megállapításai, amelyek szerint a beletartozás azokba a keresztény közösségekbe, amelyek aktívan támogatják az anyagi gazdagságot, erősíti a felelős cselekvést és különösen a nők szerepét: például Afrikában a nők örülnek annak, hogy a pünkösdi egyházakban olyan férfiakra találnak, akik nem alkoholba vagy szerencsejátékokba fektetik pénzüket, hanem családjuk boldogulásába.

Christoph Raedel szerint a protestáns egyházak a római katolikus egyházhoz képest jobban felkészültek két olyan lényegi elemre, amelyek megalapozzák az új mozgalmak sikerét. Egyrészt: a pünkösdiékhöz és a karizmatikusokhoz hasonlóan bennük is fontos szerepet játszanak a nők és a laikusok – ezért az-

tán a nők elvándorlásának mindenekelőtt a katolikus egyház számára kell gondot okoznia, mivel eddig főként ők feleltek a hit továbbadásáért. Másrészt: a római katolikus egyház fennmaradását – mindenekelőtt Latin-Amerikában – az nehezíti meg, hogy az eucharisztia megünneplésének feltétele a pap jelenléte, viszont sok egyházközségben nincsen pap. A katolikusok számára viszonyítva Latin-Amerikában lényegesen nagyobb a paphiány, mint Európában.

Noha *Ludwig Schick* bambergi érsek önkritikát is gyakorolt Rómában amiatt, hogy a katolikusok elvándorolnak az új mozgalmakhoz, de mivel azok részben agresszív praktikákkal élnek a hívők toborzásakor, mégis követelte: „Kritikus kérdéseket is föl kell tennünk a pünkösdi és karizmatikus mozgalmaknak!”

Ha az emberek önként csatlakoznak az új egyházakhoz, akkor ez megfelel a katolikus egyházban a II. Vatikáni Zsinat óta elismert vallásszabadságnak. De a törvényes miszcionálás és a Vatikán által elutasított „prozelitizmus”, vagyis a hitváltásra irányuló erőszakos felszólítás között nyilvánvalóan folyékony az átmenet. Megfigyelők szerint a karizmatikus egyházak egy része kész a párbeszédre, más csoportok azonban alapvetően a hagyományos egyházak ellenzékéként értelmezik magukat.

A német püspöki kar tudományos munkacsoportjának tanulmányai és a különböző országok hozzászólásai azt mutatják, hogy a hit kultúráját a nagy egyházakban sokan erősen racionalistának, józannak, formálisnak és bürokratikusnak érzik, és ez sok embert szó szerint az új mozgalmak karjaiba kerget. A kutatók felismerései szerint ott gyakran entuziasztikus hitgyakorlatot, illetve erősebb közösségi viselkedést találnak, amely azonban sokszor tekintélyi vonásokat is hordoz.

És hogy fékezék tagjaik elvándorlását az új mozgalmakhoz, a nagy egyházaknak jobban bele kell bocsátkozniuk az emberek életének tényleges valóságába, és fontosabb szerepet kell biztosítani a nőknek, és egyáltalán a laikusoknak. Mindenesetre Rómában nyitva maradt az a kérdés, miképpen lehet ezeket a követelményeket átültetni a gyakorlatba. A vatikáni kúria várt reformja és Ferenc pápa hangsúlyozottan egyszerű stílusa önmagában nem elegendő.

Bettina Gabbe